

ISKUSTVA IZ RATA U KOREJI

Major Edi Bauer: TAKTIČKA AVIJACIJA I ISKUSTVO IZ KOREJE

U svom članku pod gornjim naslovom¹⁾, pisac razmatra ulogu i iskustva taktičke avijacije u Korejskom ratu i osvrće se na mišljenja Kamija Ružerona — objavljena u članku »Opadanje značaja taktičke avijacije« (vidi prikaz članka u *Vojnom delu* br. 5/53), kao i na izjave generala Grintera i Ridžveja, sa kojima se ne slaže u pogledu njihovih gledišta o ulozi i značaju taktičke avijacije.

Pisac u samom uvodu svoje studije postavlja pitanje da li se taktička avijacija nalazi na putu opadanja, danas, kada je već dala toliko dokaza o svojoj efikasnosti u periodu između septembra 1939 i avgusta 1945 — na svim ratnim poprištima Drugog svetskog rata?

Kamij Ružeron na to pitanje odgovara potvrdno, kako u svome delu *Pouke iz rata u Koreji*²⁾, tako i u gore pomenutom članku. Međutim, pisac članka, koji visoko ceni Ružerona, kao istaknutog francuskog vojnog mislioca, naglašava da je pozivanje Ružerona na izjave i zaklanjanje za autoritetom generala Grintera i Ridžveja — za potvrdu svoje teze o opadanju značaja taktičke avijacije — malo paradoksalno, pošto Ružeronu nije nepoznat ni stran nijedan vid moderne tehnike.

Istina je da je septembra 1952 načelnik štaba savezničkih snaga u Evropi, general Grinter, izjavio: »Pouka iz Koreje — to je trijumf pešadije; Severokorejci su izdržavali dve godine bez aviona i pored naše ogromne nadmoćnosti«. General Ridžvej, pre svoga premeštaja u Evropu, takođe je izjavio da je severokorejska Vrhovna komanda bila sposobna da pri stabilizaciji fronta na 38 paraleli punih 18 meseci uredno snabdeva svoje trupe i pored stalne vazdušne nadmoćnosti avijacije UN, kako na frontu, tako i u njegovoj neposrednoj pozadini.

18 avgusta 1951 otpočela je poznata vazdušna operacija *Strangle* na severokorejske komunikacije, u kojoj je učestvovala 5 američka vazdušna armija i ratni brodovi 7 američke flote, ali ni hiljade bačenih bombi na svim osetljivim tačkama železničke i drumske mreže u Severnoj Koreji, kao ni hiljade izbačenih granata, nisu uspele da spreče neprijatelja da zameni, poveća ili snabdeva svoje divizije.

Međutim, i pored svega toga, pisac, u prilog značaja taktičke avijacije, konstatuje da je notorna činjenica da se taktička avijacija, od vremena njenih usavrnih uspešnih intervencija na bojištu Normandije i Ardena, znatno razvila i usavršila. Ne samo što su snage taktičke avijacije, avijacije za podršku kopnenih snaga, prošle sa klipnih aviona *P-47 Thunderbolt* na mlazne avione *F-84 Thunderjet*, nego su usavršena i ostvarena i sredstva veze; danas je veza *zemlja—vazduh* toliko sigurna, da se u vremenu iskrcavanja u Normandiji tako nešto nije moglo ni pretpostaviti. Neposredna podrška omogućava taktičkoj avijaciji da efikasno podržava pešadiju iz takve blizine kao što su to činile najbolje obučene artiljerijske posluge u oba svetska rata. U odbranbenim operacijama Korejskog rata, izvesne jedinice pomorskog vazduhoplovstva intervenisale su i pod takvim uslovima, u kojima bi i najmodernije opremljeni artiljerijci pretrpeli neuspeh.

¹⁾ L'aviation tactique et l'expérience de Corée, par le major Eddy Bauer, *Interavia*, juni 1953.

²⁾ Prevedeno i kod nas (Izd. »Vojnog dela«, Beograd, 1953).

Pored uvođenja novih aviona, pisac podvlači i usavršavanje ubojnih sredstava taktičke avijacije kojima danas raspolažu *lovci-bombarderi* — kao njena kičma. Među najznačajnija spadaju:

1) *Napalm bomba*, koja je prvi put isprobana od strane Amerikanaca za vreme iskrcavanja u Tinijanu, na Marijanskim Ostrvima, krajem juna 1944, a zatim povremeno korišćena u poslednje dve faze Drugog svetskog rata. Međutim, u Korejskom ratu se pristupa seriskoj proizvodnji i masovnoj upotrebi toga novog ubojnog sredstva koje je pokazalo veoma efikasno i ubitačno dejstvo, i to kako protiv ljudstva, tako i protiv materijala, a naročito tenkova i oklopnih jedinica. Samo u periodu od 21 februara do 21 maja 1951, u kome su izvršene dve prolećne ofanzive od strane Kineza i Severokorejaca, američka taktička avijacija izbacila je ništa manje nego 100.000 hektolitara *napalma*, što iznosi između 30.000 do 40.000 *napalm* bombi za 58 dana trajanja operacija.

2) *Rasprskavajuće bombe* od 227 kg, koje eksplodiraju na nekoliko metara iznad zemlje — blagoreći specijalnom tempirnom upaljaču. Ovi specijalni upaljači, pri padu bombe i njenom približavanju zemlji, na određenoj najpogodnijoj visini, automatski izazivaju paljenje i eksploziju bombe. Dejstvo ovih vrsta bombi, s obzirom na skoro vertikalni pad snopa parčića, koji pritom pokriva prilično veliki prostor, veoma je ubitačno i protiv njega nije više dovoljna zaštita koju daje običan zaklon ili rov.

3) *Raketna zrna* poznata su već iz Bitke za Normandiju, a naročito posle katastrofe koju su nanela nemačkim oklopnim divizionima 1944, pri samoubilačkom protivnapadu koji je naredio Hitler. Danas raketna zrna postoje u svim kalibrima između 80 i 300 mm. Snabdevena snažnim eksplozivnim punjenjem, ona su u prvoj fazi Korejskog rata pokazala nepobitnu efikasnost protiv severokorejskih oklopnih jedinica, kao i docnije u dejstvima protiv drumskog i železničkog saobraćaja. Prema jednoj američkoj statistici, od početka Korejskog rata pa približno do polovine 1953, tj. za 33 meseca rata, izbačeno je više od 563.000 raketnih zrna, dok je u Drugom svetskom ratu, od Perl Harbora do japanske kapitulacije, dakle za 44 meseca, izbačeno svega 219.000.

*

Na osnovu iznetih podataka, pisac zaključuje da, ako i pored tolikog usavršavanja savremenih aviona i ubojnih sredstava taktičke avijacije tvrdimo da je ona u Koreji pretpela neuspeh, onda su izgledi snaga Atlantskog pakta u odbrani Evrope prilično neizvesni i zabrinjavajući, pošto se tu, između ostalog, računa sa znatnom podrškom avijacije. Na osnovu iznetih činjenica, pisac ističe da se ne može u potpunosti pridružiti mišljenjima generala Grintera i Ridžveja, kao ni tezi Ružerona. Pritom on podvlači da nema nameru da pobija mišljenja navedenih autoriteta, nego da želi samo da ukaže na izvesna nijansiranja, odnosno da odredi izvesne granice — u kojima se njihova gledišta o efikasnosti taktičke avijacije ostvaruju.

Pre svega, pisac priznaje kao savršeno tačno da *leteća artiljerija*, kako se često naziva taktička avijacija, nije uspela u Korejskom ratu da 8 američkoj armiji pribavi otsudno rešenje koje se od nje očekivalo. Isto tako, da su na svim delovima Korejskog ratišta, počev od leta 1951, vođene žestoke borbe za osvajanje pojedinih važnih tačaka na frontu, gde taktička avijacija, uz sva svoja zalaganja, nije uspela da stvori prevagu u korist snaga UN, bar neprimetnu prevagu. Međutim, pisac smatra da je ovaj neuspeh, koji naziva fenomenom, moguće objasniti i iz toga izvući potrebne pouke. Kao primer navodi zimske operacije u toku 1943—1944 u Italiji, koje su vođene na planinskom zemljištu, gde se pokazalo da vazdušno bombardovanje na planinskom zemljištu znatno gubi od svoje efikasnosti. Ovo smanjenje efikasnosti odražavalo se smanjenjem izražaja psihološkog dejstva, kao i zbog nedostatka pogodnih objekata kao što su oklopne jedinice, čija je primena u planini smanjena. Sem toga, u odnosu na Koreju, treba imati u vidu činjenicu da je general Van Flit, tadašnji komandant 8 američke armije, raspolažao sa veoma malim snagama taktičke avijacije, što je ograničavalo mogućnosti njenog dejstva. Pored toga, ako se dnevna naprezanja avijacije u toku 1944 do 1945, koja su iznosila oko 3.000 aviopoletanja, naprimer, pri odlučujućem napadu 7 ame-

ričkog korpusa, 24 jula 1944, uporede sa 1.200 aviopoletanja na Korejskom frontu, u koja su uračunata poletanja svih vrsta, pa i strategijske avijacije, jasno je da efekat ne može biti isti. Veoma značajan faktor, koji pri oceni uloge i značaja taktičke avijacije u Koreji treba uzeti u obzir, jeste činjenica da su Kinezi i Severokorejci mnogo veštiji od Nemaca u uspostavljanju svojih odbranbenih položaja, organizacije i izrade nebrotjenih malih i dobro maskiranih zaklona koji su se veoma teško mogli pronaći i osmotriti i na koje su samo direktni pogoci avionskih bombi imali efikasno dejstvo. U upoređenju sa objektima stalne fortifikacije Mažino i Sigfridove linije, mala, rasuta i dobro maskirana poljska utvrđenja Severokorejaca, a usto i relativno mali broj raspoloživih aviopoletanja taktičke avijacije, potreba osmatranja, javljanja i navođenja aviona, smanjili su efekat dejstva taktičke avijacije i ponovo potvrdili značaj poljske fortifikacije, na koju pravilno ukazuju Ružeron.

Prema tome, zaključak po kome je taktička avijacija izgubila deo svoje efikasnosti koju su joj priznavali stručnjaci 1940 i u leto 1944, treba da bude svestrano revidiran — pre nego što bi ostao u važnosti. Tako, naprimer, treba uzeti u razmatranje da li je, s obzirom na pogodnost terena, moguće svuda pristupiti organizaciji odbrane sa primenom poljske fortifikacije na način kako su to činili Kinezi i Severokorejci. Neće li, naprimer, podvodni teren severnog dela Zapadne Evrope, gde se pojavljuje voda — pre nego što se dobije potrebna dubina skloništa ili zaklona — onemogućiti poljsku fortifikaciju tipa Severokorejaca; ili naprimer Vogezi, ili kameniti Alpi — u kojima će ašov pešaka biti nemoćan. Može li se tu računati na poljske fortifikacione objekte korejskog tipa?

S druge strane, iskustva iz agresije u Korejskom ratu, kao i stalni pritisak hladnog rata, ističe pisac, verovatno neće dozvoliti da se ponove greške diplomatskih sputavanja u pogledu normalnog razvoja i priprema u slučaju eventualnog konflikta između Istoka i Zapada. Preduzimaju se sve mere opreze priprema i gotovosti, kako bi se agresoru moglo odgovoriti punom merom, u kome slučaju ne bi izostalo ni efikasno dejstvo taktičke avijacije.

Pisac se zatim vraća na primer 24 jula 1944, na ono što se odigralo za padno od Sen Loa, gde je na mestu proboja položaja 84 nemačkog armiskog korpusa, na frontu širine od svega 6.400 m, učestvovalo oko 3.000 lovaca i lovaca-bombardera američke taktičke avijacije, koja je bacila 4.311 tonu bombi i praktično zbrisala nemačku oklopnu diviziju. Ako su takav uspeh postigli ondašnji anglosaksonski dvomotorni i četvoromotorni avioni, onda se može očekivati kudikamo jače dejstvo od samo jedne eskadrole savremenih aviona F-84, naoružanih taktičkim atomskim bombama. Može se zaključiti da efekat dejstva i gubici Nemaca u Bici za Normandiju, iako su ovu bitku odlučili za nekoliko dana, u upoređenju sa dejstvom taktičke atomske bombe, ipak predstavljaju lake gubitke.

Međutim, nastavlja pisac, iako taktička atomska bomba predstavlja jedno novo i veoma ubitačno ratno sredstvo, ipak ostaje još mnogo nerazjašnjenih i čovečjem umu nedokučivih pojava koje još više usložavaju i potvrđuju veoma složenu stvarnost bojišta. Tako, naprimer, pri nedavnim ispitivanjima dejstva taktičke atomske bombe u Nevadi (SAD), gde se želelo da se utvrdi odnos između teorije i prakse, naišlo se na izvesne zbudujuće rezultate. Dok su, s jedne strane pešaci, koji su po izvršenom bombardovanju pošli da provere rezultate dejstva taktičke atomske bombe, nailazili na potpunu pustoš, dotle su, s druge strane, na površini, u skloništim, a često i na dnu skloništa, nailazili na još tople ili preživle životinje sa kojima su vršeni eksperimenti. Tako, dok su u dnu rova izvesne životinje bile mrtve, druge su ostale žive, što dokazuje da se sa eksperimentima ovakve vrste ne može računati i iskustva, stečena sa opitima na životinjama, ne mogu se preneti na ljude. Otuda i dolazi da se stvarna efikasnost novih borbenih sredstava može ispitati i proveriti samo u ratu — u dejstvu protiv ljudi. U navedenim opitima nedostaju, pre svega, podaci o psihološkim dejstvima taktičke atomske bombe na ljude. Sem toga, Nevada, gde su vršena ispitivanja, predstavlja pustinju koja ne pruža mogućnosti da dejstvo atomske bombe izazove požare, kao što bi to bilo u šumskim ili sličnim predelima.

Pisac u daljem izlaganju navodi primere i zaključuje da, bez obzira na ove neizvesnosti, taktička avijacija se nije odrekla i ne može se odreći nijednog prava

koje joj je priznato još 1945 godine. Tako, naprimer, taktička avijacija je i u Korejskom ratu bila ta koja je u okolini skrivenih mesta oko Naktonga razbila munjevitu ofanzivu Severokorejaca i omogućila da 2 američka divizija, na brzinu prebačena iz Amerike, zauzme položaje na frontu širokom 75 km (meseca avgusta 1950). Ona je u decembru 1950 omogućila da se ukrca 105.000 ljudi, 17.500 vozila i 350.000 tona materijala i hrane 10 američkog korpusa iz Hungnama, na istočnoj obali Koreje. Dalje, ona je južno od Seula ukočila veliki kineski napad 25 novembra 1950 i razbila i pretvorila u strahovito krvoproliće kinesko-severokorejske napade od 23 aprila i 15 maja 1951. Šta se iz ovih uspeha taktičke avijacije može zaključiti? Da je upotreba taktičke avijacije veoma efikasna, ako je podrška dobro koordinirana sa dejstvom kopnenih snaga i ako se raspolaze potrebnim brojem aviopoletanja. Dnevni prosek od 1.000 aviopoletanja taktičke avijacije eliminisao je strategiju Severokorejaca.

Pisac se zatim vraća na reči generala Grintera, prema kome borba u Koreji predstavlja trijumf pešadije. On ističe da je poznata stvar u koju niko ne sumnja — nedoraslost, slaba oprema, malobrojnost i neborbenost američke pešadije u prvoj fazi Korejskog rata i priznaje kao važeću izreku iz Drugog svetskog rata, potvrđenu u Koreji, da avijacija napada, a pešadija zauzima. Međutim, pisac kaže da ne treba zaboraviti da je, pod udarcima taktičke avijacije 5 vazdušne armije, često nesrećnim severokorejskim pešacima bilo teško, pa čak i nemoguće, da izaberu svoju grobnicu. Zatim, pisac konstatuje da se pri oceni efikasnosti dejstva taktičke avijacije niko ne osvrće na primer Mao Ce Tunga, čija je vojska, da bi izbegla vazdušnu opasnost, upotrebljena u masi bez ikakvog teškog naoružanja i bez podrške tenkova i artiljerije, ipak napadala. Rezultat takvih napada bio je očevidan. Prva ofanziva trajala je svega 4—5 dana i ugasila se pored žrtvovanja i gubitaka 37.000 boraca. Druga ofanziva, preduzeta pod istim uslovima i zbog istih razloga, koju Amerikanci s pravom nazivaju «Pokolj u maju», imala je za rezultat gubitak 65.000 Severokorejaca, dok su Amerikanci pod zaštitom svoje avijacije za 6 dana i 6 noći borbe imali svega 1.618 ubijenih i ranjenih. Ovi primeri su svakako dokaz doprinosa i efikasnosti avijacije.

Pored iznetih dokaza o efikasnosti taktičke avijacije u Korejskom ratu, pisac članka iznosi bilans, prema kome je od početka rata do sredine 1953 eliminisano sa bojišta više od 1.600.000 Kineza i Severokorejaca (od kojih 132.000 zarobljenih) prema 131.000 američkih gubitaka, među kojima je i 35.000 ubijenih i nestalih.

*

Pisac u prednjem članku razmatra veoma interesantna i aktuelna pitanja uloge i značaja taktičke avijacije. Međutim, po našem mišljenju, makoliko da je pisac studije uspešno analizirao postavke Ružerona, mišljenja generala Grintera i Ridžveja i dopunio ih konkretnim primerima Drugog svetskog i Korejskog rata, ipak ovo pitanje ostaje i dalje otvoreno. Pisac je pravilno uočio ono što Ružeron navodi u pogledu obnove materijala, oružja i metoda da bi se održao značaj taktičke avijacije; tako, dok Ružeron u svome članku o opadanju značaja taktičke avijacije konstatuje potrebu obnove materijala i oružja, pisac članka koji prikazujemo iznosi primere razvoja aviona kao, naprimer, prelaz sa klipnih na mlazne avione, koji svakako spadaju u nov, pa i najnoviji materijal taktičke avijacije; zatim, iznosi podatke o razvoju ubojnih sredstava, raznih vrsta bombi, kao što su napalm, rasprskavajuće, taktičko-atomske i raketna zrna, čime ukazuje na stalno tehničko usavršavanje taktičke avijacije. Međutim, dok, s jedne strane, pisac članka pravilno ukazuje i objašnjava oživljavanje, odnosno rehabilitaciju poljske fortifikacije i mogućnosti njene uspešne ili manje uspešne primene na raznom zemljištu; zatim podvlači značaj i važnost osmatranja, javljanja i navođenja aviona taktičke avijacije na objekte dejstva, dotle se, s druge strane, ne upušta u razmatranja pogodnih ili tipičnih objekata dejstva taktičke avijacije u neposrednoj podršci.

Navedeni primeri kineskih ofanziva od 23 aprila i 15 maja 1951, u kojima je taktička avijacija UN postigla pun uspeh, nisu dovoljno istakli da se tu radilo o direktnoj podršci kopnenih trupa i da su objekti uspešnog jurišnog dejstva taktičke avijacije bile mase kineskih trupa i artiljerijskih položaja na samom frontu

i u njegovoj neposrednoj blizini. U ovim kineskim prolećnim operacijama taktička avijacija je dokazala sposobnost da u zajednici sa artiljerijom, danju i noću (noći su bile veoma vidne i sa mesečinom) vrši neposrednu podršku i da pri odbranbenim operacijama snaga UN onemoguću Kinezima i Severokorejcima da forsiraju reku Ivnjin, da otkloni opasnosti neprijateljskog proboja i da spreči i onemoguću eksploataciju postignutih proboja; najzad, da omogući snagama UN prelazak u ofanzivu. Jedinne smetnje koje su u tim slučajevima uticale na smanjivanje efikasnosti taktičke avijacije bile su meteorološke prilike.

Iskustva Korejskog rata, s obzirom na karakteristike zemljišta i politička sputavanja, ne mogu u pogledu avijacije uopšte, a isto tako i taktičke avijacije, da daju druge zaključke, već da je taktička avijacija ne samo potvrdila svoj značaj iz poslednjih godina Drugog svetskog rata, nego je učinila i ogroman napredak, kako u avionima, tako i u raznim ubojnim sredstvima. Efikasnost dejstva nije nigde izostala, kada su to dozvoljavali meteorološki uslovi i kada je njena upotreba bila tesno koordinirana sa kopnenim snagama i dobro organizovanom službom osmatranja i navođenja aviona.

S. B.

POMORSKE OPERACIJE U KOREJSKIM VODAMA

U svom predavanju pod gornjim naslovom, održanom u Engleskoj, britanski kontra-admiral Skot-Monkrif dao je izvesne interesantne pojedinosti i kratak pregled pomorskih operacija u korejskim vodama.

Predavač je od aprila 1951 do septembra 1952 bio komandant zapadne grupe *Blokadnih i eskortnih snaga Ujedinjenih nacija* koja je, kao što je poznato, u celini bila jedan deo Sedme flote SAD. Ova grupa je bila formirana od Britanske flote Dalekog Istoka i brodova dominiona. Prvi deo se sastojao iz 2 nosača aviona (jedan operativni a drugi za transport i održavanje aviona, pošto su oni dejstvovali 1.500 nautičkih milja daleko od svoje glavne baze i aerodroma), zatim 2 krstarice, 8 razarača, 8 fregata i flote pomoćnih brodova; a drugi, iz 3 kanadska i 2 australiska razarača i izvesno vreme 1 nosača i 1 razarača, kao i 2 novozelandske fregate. Sem toga, predavač je pod svojom operativnom kontrolom imao 1 američki nosač aviona, nekoliko flotila razarača, nekoliko brodova bacača raketa, desantnih brodova i minolovaca, 1 holandski razarač i Mornaricu Južne Koreje (nekoliko fregata, minolovaca, topovnjača, torpednih čamaca, desantnih brodova i pomoćnih brodova).

Poznato je da je Mornarica UN imala punu prevlast na moru, a glavni su joj zadaci bili: održavanje efikasne blokade korejske obale, podrška suvozemne vojske, rušenje komunikacija i ostalih važnih objekata — brodskom artiljerijom i avionima sa nosača, praćenje transporta iz Japana za Koreju, zatim snabdevanje i odbrana otoka.

Blokada, koja je objavljena prvih dana rata, unutar određenih meridijana, bila je ograničena na samu obalu Koreje, tako da su, naprimer, protivnički brodovi mogli nesmetano ploviti oko poluostrva Šantung — za Port Artur, Tijencin itd., ali je potpuno sprečila bilo kakvo snabdevanje Severne Koreje morskim putem.

Mornarica SAD kontrolisala je istočnu, a Mornarica Britanske Zajednice Naroda (sa pridaćim pomorskim snagama), zapadnu obalu Koreje; međutim, po potrebi se dejstvovalo i bez obzira na ovu podelu.

U maritimnom pogledu, a s tim u vezi i u pogledu operacija, između zapadne i istočne obale Koreje postoji velika razlika.

Na istočnoj obali, razlika između plime i oseke je mala, nema struje morskih doba, ima samo nekoliko otoka, a obala je strma i duboka; pličaka je vrlo malo. Zbog toga su brodovi bili u mogućnosti da svojom artiljerijom za sve vreme potpomažu primorsko krilo kopnene vojske — bez obzira kako se front pomerao.

Na zapadnoj, pak, obali, razlika između plime i oseke vrlo je velika, veća od 9 m; zatim, postoji bezbroj većih i manjih otoka i vrlo mnogo pličaka; najzad, struja morskih doba mestimično postiže brzinu od 8 čvorova. Zbog toga je na ovoj strani podrška primorskog krila kopnene vojske bila moguća samo 1951 godine, kada je nekoliko krstarica i razarača iz rejona Inčona svojom artiljerijom

davalo podršku 38 britanskoj brigadi (od koje je kasnije formirana Divizija Britanske Zajednice Naroda), prilikom borbi na dnu poluostrva Kimpo. Pomeranjem fronta na sever, direktna podrška brodomskom artiljerijom više nije bila moguća.

Sem redovnog patroliranja radi sprečavanja neprijatelja u bilokakvom dejstvu na moru, od operacije zapadne grupe *Blokadnih i eskortnih snaga UN* treba pomenuti dejstvo nosača aviona, krstarica, razarača i fregata.

Glavne borbene snage flote koje su najviše učestvovala u borbama bili su avioni sa nosača. Na zapadnoj obali im je zadatak bio potpuno onemogućavanje saobraćaja na glavnim suvozemnim komunikacijama — u određenim rejonima, dok je američka eskadra, u sadejstvu sa kopnenom avijacijom, dejstvovala na istočnoj obali. Sem toga, pomorska avijacija je vršila prikriivanje brodova iz vazduha, osmatranje gađanja brodske artiljerije, bombardovanje i gađanje neprijateljskih obalskih baterija, te je neposredno sadejstvovala — kad god je to bilo moguće i potrebno — na liniji fronta sa Divizijom Britanske Zajednice Naroda. Nosači aviona su se smenjivali svakih pet meseci, a kao pravilo je važilo — patroliranje 10 dana, sa boravkom u luci od 8 dana.

Krstarice su dejstvovala nezavisno od nosača aviona. Vršile su bombardovanje obale, snabdevale i u svakom pogledu potpomagale manje brodove i zauzete otoke i, jednom rečju, imale su pune ruke posla.

Razarači su, kao i obično, upotrebljavani za sve zadatke, ali im je jedan od glavnih bio protivpodmornička i protivavionska zaštita nosača. Vozili su vrlo mnogo, tako da su jedno vreme prosečno mesečno prevaljivali preko 7.000 nautičkih milja.

Fregate su takođe vršile sve što bi u datom momentu bilo potrebno, a najviše su eskortirale. Naročito su se istakle pri prodoru u reku Han. Podrška kopnenih trupa na severu poluotoka Kimpo mogla se vršiti jedino sa ušća ove reke i dalje uzvodno. Područje je u navigacionom pogledu bilo vrlo opasno; nije bilo ni pouzdanih navigacionih karata, ni pilota koji poznaju lokalne prilike. Znalo se samo da su se peščani sprudovi pomerili, jer se oni stalno pomeraju u određeno doba godine.

Komandantima fregata bio je dat zadatak da sami pronađu plovni put i da se probiju po mogućstvu što dublje u reku, te da odatle i sa ušća uznemiruju neprijatelja na njegovim prednjim linijama. Posle mnogo muka, plovni put je nađen. Svaki rukavac se morao premeriti ručnim dubinomerom iz malih čamaca i zatim plovni put obeležiti odgovarajućim signalima. Plovidba bi bila vrlo opasna i u vreme mira, jer je bilo mesta gde su brodovi morali prolaziti na nekoliko metara od stena, vozeći pritom velikom brzinom zbog jake struje. Na nekim mestima je plovni put vodio svega oko 300 m daleko od neprijatelja, koji je ubrzo postavio artiljeriju. Dvoboju su se zatim vodili na daljinama do 2.700 m, te su neprijateljski PT topovi mogli biti vrlo efikasni protiv neoklopljenih fregata. Ali, i šest topova kalibra 101 mm sa fregata, bili su za neprijatelja vrlo neugodni pri direktnom gađanju sa ove daljine. Na ušću i u reci Han, ukupno se patroliralo četiri meseca, bez ozbiljnog oštećenja i sa vrlo malo povreda, pri čemu je mnogo više i ozbiljnijih udaraca dato, nego što je primljeno. Komandanti i posade fregata su potvrdili svoje odlično pomoračko znanje i veliku odvažnost.

Jedinice UN su na zapadnoj obali zauzele veći broj otoka koji su ležali neposredno uz protivničko kopno, tako da je u mnogo slučajeva protivnik bio udaljen samo 1 Nm, a obala je bila posednuta obalskim baterijama (kalibra 75 mm i 120 mm) koje su tukle otoke i prilaze. Odbrana i snabdevanje otoka poverena je Mornarici i svaki veći otok dobio je mornaričkog komandanta sa stalnom posadom.

Najvažnijoj grupi, otocima Čoda, bili su dodeljeni razarači, fregate, brodovi, bacači raketa, desantni brodovi, topovnjače i minolovci. Ova grupa se nalazila pred samim ulazom u Činampo i predstavljala je vrlo pogodan objekt za uspešno dejstvo neprijateljske avijacije, pošto je bila udaljena svega 5 minuta leta od aerodroma sa one strane reke Jalu.

Zona ovih otoka bila je podeljena na oteke o kojima su se starali pomorski komandanti dodeljenih razarača, odnosno fregata. Redovno ih je obilazila kr-

starica, što nije bila nimalo prijatna dužnost. Vode su bile prepune stena i pešćanih sprudova, a brzina struje morskih doba mestimično je dostizala i 5 čvorova, naročito između otoka Sokto i kopna. Sokto je mnogo puta bio pod vatrom neprijateljskih baterija. Protivničke baterije su takođe mogle tući prilaze i vode oko Sokta i istočno od Čoda. Mnogo brodova je bilo pogođeno neprijateljskom artiljeriskom vatrom, ali su u većini slučajeva oštećenja bila neznatna. Međutim, mogućnost uspešnog napada iz vazduha, u tim uskim vodama, bila je stalna pretnja.

Na istočnoj obali Amerikanci su bili zauzeli jedan otok visoko na severu i drugi niže južno, u neposrednoj blizini Kodža, južno od Vonsana. Na zapadnoj obali bilo je više manjih otoka koji su vrlo često prelazili iz jednih u druge ruke. Nikada se nije tačno znalo da li ih drže južnokorejski gerilci ili neprijatelj, te su brodovi pri patroliranju morali biti na stalnoj oprezi.

Najefikasniji način sprečavanja protivnika u ponovnom osvajanju nekog većeg otoka bilo je uništavanje iz vazduha, sa brodova ili otoka, svih sampana i džunki¹⁾ koje bi se pojavile.

Protivnik je zauzeo jedino otok Tavh, u neposrednoj blizini zaliva Jalu. Otok su dotle držali samo južnokorejski gerilci. Najpre je jako bombardovan a zatim zauzet.

Bio je još jedan ozbiljniji pokušaj, tj. napad na otok Jongdo nedaleko od Sondžina, na istočnoj obali. Protivnik se iznenada prebacio sa sampanima i uspeo da se iskrcna na otok, ali, i pored snažnih napada, nije mogao da savlada američku posadu koja je držala otok, te se morao povući. Prilikom njegovog povlačenja novozelandska fregata *Taupo*²⁾ koja se slučajno našla u blizini potopila je 19 od 25 neprijateljskih sampana, pre nego što su stigli pod zaštitu obalskih baterija.

Pri jednom kombinovanom napadu aviona sa nosača i brodske artiljerije, južno od Vonsana, admiral Skot-Monkrif, koji je njime rukovodio, imao je pod svojom komandom: 1 američki bojni brod sa 2 razarača; britansku krstaricu *Belfast*³⁾ (komandni brod) i 2 razarača Britanske Zajednice Naroda. Ovi su brodovi formirali pomorsku artiljerijsku grupu. Zatim je imao 1 australiski nosač aviona sa zaštitnom grupom sa po jednim američkim, holandskim i britanskim razaračem; sem toga, američke i južnokorejske osmatračice suvozemne vojske i jednu južnokorejsku i kolumbisku fregatu; i najzad, veći broj američkih minolovaca. U zajedničkim operacijama i saradnji vremenom je postignuto zadovoljavajuće stanje. U početku su naročito velike teškoće bile u održavanju veze, osobito radiofonske veze između aviona i brodova.

Što se tiče protivpodmorničke i protivavionske zaštite, nosači aviona i na istočnoj i na zapadnoj obali vršili su svoje operacije sa ovakvom zaštitom. To je isto važilo i za krstarice na istočnoj obali, dok su na zapadnoj obali krstarice operisale bez nje.

Obalne vode su bile jako minirane, naročito u početku rata. Međutim, većina minskih polja su napornim i dugotrajnim radom američkih minolovaca bila očišćena. Minolovci su izvršili ovaj ogroman posao pod naročito teškim okolnostima, s obzirom da su minska polja bila zaštićavana obalskim baterijama.

Helikopteri su i u mornarici odigrali vidnu ulogu. Nosačima aviona su služili prvenstveno pri spasavanju pilota koji su pali u blizini nosača, ili iza neprijateljskih linija. Bilo je više teških ali uspešnih spasavanja pilota iz neprijateljske pozadine. Helikopteri su takođe upotrebljavani za vezu između brodova i otoka, kao i samih otoka, naročito zimi kad se more zaledi, a i pri jako uzburkavnom moru. Mornarica SAD ih je naročito mnogo upotrebljavala i oni su, takoreći, zamenjivali čamce. Tako su, naprimer, 4 generala došli sa fronta svojim helikopte-

¹⁾ Veći čamci i manji jedrenjaci.

²⁾ *Deplasman* — 1.435 tona; art. naoružanje — 1 top 101 mm, 6 topova 20 mm; brzina — 19 čvorova.

³⁾ *Krstarica Belfast* (deplasman — 11.550 t; brzina — 32 čv; art. naoružanje — 12 topova 152 mm i 8—102 mm; veliki broj PA topova manjeg kalibra; 6 torpednih cevi 533 mm; posada 827—1050 ljudi) operisala je u korejskim vodama od avgusta 1950 do septembra 1952. Za to vreme prevalila je preko 80.000 Nm, ispalila preko 8.000 granata kalibra 152 mm i provela 404 dana u vožnji.

rima na ručak koji je priredio komandant 7 američke flote na bojnem brodu *Iowa*, nedaleko od Inčona.

Mornarica Južne Koreje je u početku imala samo nekoliko bivših japanskih topovnjača, kasnije je od SAD dobila nekoliko fregata, više minolovaca i torpednih čamaca. Prvih meseci rata imala je takođe velike teškoće i zbog oskudice u stručnom kadru, naročito oficirima, te su proizvođeni na brzinu u pomorske oficire svi koji su bar donekle imali uslova za to. Školovanje oficira je najpre vršeno u Americi, a kasnije je otvorena pomorska akademija u Činhanu, u kojoj se oficirski kadar spremao po uzoru na američku Pomorsku akademiju u Anapolisu.

Pomorske operacije u Koreji su se odvijale pod naročitim uslovima, s obzirom da nije bilo odgovarajućeg protivdejstva, bilo podmornicama bilo jačom avijacijom, a da se o površinskim snagama i ne govori. Mnoge operacije, naročito na zapadnoj obali, izvođene su sa proračunatim rizikom (naprimer, napadi na obalske baterije u uskim vodama — bez PAO i PPO itd.). Prema tome, pri vođenju ovoga rata, upoređujući ga sa standardima svetskog rata, bilo je mnogo »nerealnosti«. Međutim, i ovako vođeni »ograničeni rat«, ipak može dati izvesnu sliku budućih »malih« ratova.

»Možda je najkorisnija pouka to da ne postoji »mali rat«, te jednom za početi rat, čak i u tako ograničenom obimu kao što je ovaj, traži stalan priliv novih sredstava, a zahtevi za pomoć neizbežno bivaju sve veći ukoliko se rat produžava«, završio je kontra-admiral Skot-Monkrif.

J. G.

(*Journal Royal United Service Institution*, maj 1953).

ИСКУСТВА ИЗ НОР доноси и шеста књига Библиотеке „Из ратне прошлости наших народа“

ПОДГОРИЧКИ СРЕЗ У ТРИНАЕСТОЈУЛСКОМ УСТАНКУ

од генерал-мајора Воја Тодоровића

Повезујући политичку и војну делатност, аутор нам даје одговор на низ питања из почетног периода наше Револуције која су од изузетног значаја за упознавање припрема и организације устанка и тактике устаничких јединица у првим данима борбе.

У књизи је обрађено: рад партиске организације непосредно пред рат; припреме и организовање устанка; прве јединице (припремни одреди) и њихова обука; прве акције; формирање устаничких чета и батаљона и њихове борбе; герилски одреди и њихова дејства; формирање партизанских чета, батаљона и одреда и њихове борбе против Италијана и четника на појединим подручјима до прерастања у више јединице.

КЊИГА УСКОРО ИЗЛАЗИ ИЗ ШТАМПЕ